

UZASADNIENIE

Wyrokiem z (...) r., sygn. (...) Sąd Okręgowy w P. uznał oskarżonego J. D. za winnego tego, że:

1) od bliżej nieustalonego dnia do (...) r., w nieustalonym miejscu, działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu użycia za autentyczne, podrobił dwa weksle in blanco pochodzące od A. K. jako wystawcy, deklarację wystawcy do weksla in blanco i umowę - porozumienie z (...) r. zawarte pomiędzy A. B. K. Sp.j. w P. i (...) w G., w ten sposób, że wykorzystując czyste kartki z podpisem A. K., wbrew jego wiedzy i woli naniósł na nie szatę graficzną weksla, serię i numer dowodu osobistego A. K. oraz odcisk pieczęci firmowej A. B. K. Sp.j. w P. z nr 12, treść deklaracji wystawcy do weksla in blanco oraz odcisk pieczęci firmowej (...) spółka jawna w P. z nr 12, treść umowy - porozumienia z (...) pomiędzy A. B. K. Sp.j. w P. i (...) w G. oraz odcisk pieczęci firmowej A. B. K. Sp.j. w P. z nr 12, a następnie (...) r. w G. w Kancelarii Notarialnej Notariusz A. S. posłużył się tak sfalszowanym dokumentem w postaci umowy porozumienia z (...) r., w celu uzyskania uwierzytelnionej kserokopii tego dokumentu oraz w dniu (...) r. w P. posłużył się jako autentyczną uwierzytelnioną notarialnie kserokopią sfalszowanej umowy porozumienia z (...) r. zawartej pomiędzy A. B. K. Sp.j. w P. a (...) w G., a także kserokopiami sfalszowanych uprzednio przez siebie dwóch weksli in blanco pochodzących od A. K. jako wystawcy i deklaracji wystawcy do weksla in blanco, tj. przestępstwa z art. 310 § 1 k.k. i z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i z art. 12 k.k.

2) (...) r. w P. posłużył się jako autentyczną uwierzytelnioną notarialnie kserokopią sfalszowanej umowy porozumienia z (...) r. pomiędzy A. B. K. Sp.j. w P. a (...) J. D. w G., a także kserokopiami sfalszowanych uprzednio przez siebie dwóch weksli in blanco pochodzących od A. K., jako wystawcy i deklaracji wystawcy do wekslan in blanco, tj. przestępstwa z art. 270 § 1 k.k.

Za przestępstwo opisane w pkt 1 Sąd I instancji, na podstawie art. 310 § 1 k.k. w związku z art. 60 § 2 k.k. w związku z art. 4 § 1 k.k., wymierzył oskarżonemu karę 2 lat pozbawienia wolności. Jednocześnie na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k. w związku z art. 4 § 1 k.k. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności został warunkowo zawieszony na okres 4 lat próby. Natomiast za przestępstwo opisane w pkt 2, na podstawie art. 270 § 1 k.k. w związku z art. 37a k.k. wymierzył karę 100 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość stawki dziennej na 30 zł.

Na podstawie art. 316 § 1 k.k. oraz art. 44 § 2 k.k. i art. 230 § 1 k.p.k. Sąd orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa oryginału umowy - porozumienia z (...) r., oryginału deklaracji wystawcy weksla in blanco do umowy - porozumienia z (...) r., oryginału weksla in blanco z dopiskiem nr dowodu osobistego (...) i pieczęcią AK-B. K. Sp.j., oryginału weksla in blanco z podpisem A. K. oraz zwrócił A. K. oryginał weksla in blanco z podpisem A. K. oraz podpisem K. nad nadrukiem podpis wystawcy.

Na podstawie art. 627 k.p.k. w związku z § 2 pkt. 1, § 14 ust. 1 pkt. 2, § 14 ust. 2 pkt 5 i 7 oraz § 16 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163 z dn. 3 października 2002 r., poz. 1348) zasądził od oskarżonego J. D. na rzecz oskarżyciela posiłkowego pokrzywdzonego A. K. 1.260 zł, tytułem zwrotu kosztów udziału w sprawie jednego pełnomocnika z wyboru.

Na podstawie art. 627 k.p.k. w związku z art. 1, art. 2 ust. 1 pkt. 4 i art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz.U. z 1983r. Nr 49, poz. 223 ze zm.) zasądził od oskarżonego J. D. na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe i wymierzył mu opłatę wynoszącą 600 złotych.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca oskarżonego. Zaskarżył w niej orzeczenie w całości, Sądowi I instancji zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania karnego, tj.

1) art. 7 k.p.k. polegające na przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów poprzez ich dowolną a nie swobodną ocenę, co w efekcie doprowadziło do ustaleń, które nie dają podstaw do przyjęcia, że oskarżony J. D. dopuścił się przestępstwa fałszerstwa

2) art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia precyzyjnych i konkretnych ustaleń faktycznych dotyczących tego w jaki sposób i w jakich okolicznościach oskarżony J. D. dopuścił się przestępstwa fałszerstwa dokumentów;

2) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że oskarżony J. D. dopuścił się zarzucanego mu czynu polegającego na tym, że w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu użycia za autentyczne, podrobił dwa weksle in blanco pochodzące od A. K. jako wystawcy, deklaracje wystawcy do weksla in blanco, umowę porozumienia z (...) r., w sytuacji gdy prawidłowa ocena materiału dowodowego przy zastosowaniu zasady określonej w art. 7 k.p.k. nie daje podstaw do przyjęcia, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa. Podnosząc ww. zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez

uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Apelację w części dotyczącej orzeczenia o karze, na niekorzyść tego oskarżonego złożył również pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego.

Wyrokowi temu zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, mający wpływ na jego treść, a polegający na:

- pominięciu wynikającej z dowodów w postaci dokumentów zebranych na k. 647-760 i 832-837 akt sprawy okoliczności, że przeciwko oskarżonemu toczy się równoległe inne postępowanie karne o podobne przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów na szkodę oskarżyciela posiłkowego, co skutkowało brakiem wyczerpującego ustalenia wszystkich okoliczności obciążających o istotnym znaczeniu dla wymiaru kary orzeczonej wobec tego oskarżonego;

- przyjęciu, że zachodzą przesłanki do zastosowania wobec oskarżonego instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary w odniesieniu do przypisanego mu czynu stanowiącego zbrodnię kwalifikowaną z art. 310 § 1 kk, podczas gdy prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że brak jest podstaw do traktowania tego czynu jako szczególnie uzasadnionego wypadku, kiedy nawet najniższa kara przewidziana za to przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa, w szczególności przy uwzględnieniu znacznego stopnia winy i społecznej szkodliwości popełnionego przez oskarżonego czynu oraz jego zachowania się po popełnieniu przestępstwa;

- przyjęciu, że w stosunku do oskarżonego możliwe jest skonstruowanie pozytywnej prognozy kryminologicznej, podczas gdy prawidłowa ocena postawy oskarżonego i jego zachowania się po popełnieniu przypisanych mu zaskarżonym wyrokiem przestępstw prowadzi do wniosku, że brak jest jakiegokolwiek gwarancji co do tego, że oskarżony nie wejdzie ponownie na drogę przestępstwa,

co w konsekwencji doprowadziło do wymierzenia oskarżonemu rażąco niewspółmiernie łagodnej kary znacznie poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia i z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Wskazując na powyższe podstawy odwoławcze apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej orzeczenia o karze wymierzonej oskarżonemu za czyn z art. 310 § 1 kk i art. 270 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk i z art. 12 kk i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w P. wyrokiem z dnia (...) roku utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od tego wyroku złożył Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia (...) roku, sygn. akt (...) uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 3 czerwca 2016 roku w części, w jakiej utrzymano w nim w mocy rozstrzygnięcie o karze wymierzonej za zbrodnię z art. 310 § 1 k.k. i in. i przekazał w tym zakresie sprawę Sądowi Apelacyjnemu w P..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Po uchyleniu wyroku Sądu Apelacyjnego w P. z dnia (...) przez Sąd Najwyższy w części, w jakiej utrzymano w nim w mocy rozstrzygnięcie o karze wymierzonej za zbrodnię z art. 310 § 1 k.k. i in. i przekazaniu w tym zakresie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w P. przedmiotem rozpoznania, zgodnie z wytycznymi Sądu Najwyższego jest zasadność apelacji zarówno obrońcy oskarżonego, jak i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego w zakresie współmierności kary wymierzonej za ten czyn.

Zauważyć należy, że pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego kwestionując zasadność zastosowania wobec oskarżonego nadzwyczajnego złagodzenia kary zastosowanego w odniesieniu do wymienionego czynu przez Sąd Okręgowy w P. i tym samym wymiaru kary pozbawienia wolności wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania wskazując, że wniosek taki jest zdeterminowany regułą ne peius określoną w art. 454 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją Kodeksu postępowania karnego wprowadzoną przez ustawę z dnia 27 września 2013 roku o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z uwagi na brzmienie przepisu art. 36 pkt 2 tej ustawy.

Odnosząc się do tej kwestii stwierdzić należy, że ustawa z dnia 23 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz innych ustaw znowelizowała treść art. 437 § 2 k.p.k. i zezwoliła w zd. 2 na uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania tylko w ściśle określonych wypadkach. Zaliczono do nich m.in. obowiązek uwzględnienia zakazu wynikającego z reguły ne peius, określonych w art. 454 k.p.k., przy czym z unormowania tego usunięto regulację (§ 2) zakazującą sądowi odwoławczemu orzeczenie surowszej kary pozbawienia wolności w razie zmiany ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku. Zasadnicza zmiana modelu procesu karnego wprowadzona wspomnianą nowelizacją, pociągnęła za sobą wprowadzenie regulacji szczegółowo normujących kwestie intertemporalne związane z biegiem postępowań wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, także z perspektywy odstępstw od koronnej zasady stosowania w toczących się postępowaniach nowych przepisów procesowych wraz z ich wejściem w życie (art. 27 ustawy nowelizującej). Przepis art. 36 pkt 2 ustawy przewiduje takie wyjątki, a więc obowiązek stosowania, do czasu prawomocnego zakończenia postępowania, przepisów w brzmieniu dotychczasowym w sprawach, w których akt oskarżenia wniesiono do sądu przed dniem 1 lipca 2015 r. W art. 36 pkt 2 omawianej ustawy wymieniono przepis art. 454 k.p.k., jak również regulację art. 437 § 2 k.p.k. Co za tym idzie uznać należy, że przepis art. 454 w dotychczasowym, zawierającym regułę ujętą w brzmieniu jego § 2, miał zastosowanie i nadal ma w postępowaniu odwoławczym, wraz z wszelkimi tego skutkami dla podejmowanego w tej sytuacji rozstrzygnięcia sądu odwoławczego po myśli dotąd obowiązujących zasad. W rozpoznawanej sprawie poza sporem pozostaje, że akt oskarżenia został wniesiony przed dniem(...) r.

Wskazać również należy, że niczego w tej mierze nie zmienia fakt wejścia w życie, w dniu (...) r., kolejnych zmian Kodeksu postępowania karnego, wprowadzonych ustawą z dnia 11 marca 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 437), którą to ustawą, ogólnie rzecz biorąc, powrócono do inkwizycyjno-kontradiktoryjnego modelu procesu. Zwrócić należy uwagę na to, że tylko niektóre z przepisów wymienionych w art. 36 pkt 2 ustawy z dnia 23 września 2013 roku - stanowiącym o odstępstwie ich stosowania także do postępowań wszczętych przed dniem (...) r. - znowelizowano na podstawie ustawy z dnia 11 marca 2016 r., jak również na to, że tylko do tych właśnie przepisów, które zostały znowelizowane w tej ustawie, zadziałała przewidziana w niej reguła stosowania przepisów wraz z ich wejściem w życie w dniu 15 kwietnia 2016 r. Skoro więc jest bezsporne, że spośród przepisów wymienionych w art. 36 pkt 2 pierwszej z ustaw nowelizacyjnych, unormowania art. 437 § 2 k.p.k. i art. 454 k.p.k. nie zostały zmienione w następnej ustawie nowelizacyjnej, to jest oczywiste, iż w sprawach, w których akt oskarżenia skierowano do sądu przed dniem 1 lipca 2015 r. wymienione przepisy, aż do prawomocnego zakończenia postępowania, mają zastosowanie w ich brzmieniu obowiązującym przed tą datą. Przyjąć należy także, że uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku Sądu Apelacyjnego przez Sąd Najwyższy wywołuje nadal - według regulacji art. 37 ustawy z dnia 23 września 2013 r. - stan, w którym

przepisy art. 454 § 2 k.p.k. i art. 437 § 2 k.p.k., jako wymienione w art. 36 pkt 2 tej ustawy, mają zastosowanie w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2015 r. (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2017 r. V KK 94/17).

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że w rozpoznawanej sprawie ewentualne uwzględnienie apelacji pełnomocnika, mogłoby nastąpić w sytuacji czynienia nowych ustaleń faktycznych mających znaczenie dla oceny, po pierwsze zasadnym było zastosowanie przez sąd I instancji w stosunku do oskarżonego instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary oraz czy wymiar kar pozbawienia wolności orzeczonej za czyn z art. 310 § 1 k.k. i in. rażąco nie razi swą łagodnością. Nie ulega przy tym wątpliwości, że wspomniana reguła *ne peius* z art. 454 § 2 k.p.k. w jej brzmieniu przed nowelizacją, która weszła w życie z dniem 1 lipca 2015 r. w przypadku uwzględnienia apelacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego zmuszała by Sąd Apelacyjny do orzeczenia uchylającego wyrok sądu I instancji w omawianym zakresie i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Wskazać w tym miejscu należy, na stanowisko Sądu Najwyższego odnoszące się do kwestii wykładni art. 454 § 2 k.p.k. przed jego nowelizacją zgodnie z którym: „Sąd odwoławczy może dokonywać odmiennych aniżeli sąd pierwszej instancji ocen ustalonych okoliczności, nadawać tym okolicznościom większe lub mniejsze znaczenie, pod warunkiem, że katalog okoliczności nie ulega zmianie, a więc nie dochodzi do rozszerzenia katalogu okoliczności obciążających lub zmniejszenia katalogu okoliczności łagodzących wymiar kary; takie bowiem rozszerzenie lub zmniejszenie uznane musi być za nowe ustalenie faktyczne. Za nowe ustalenie uznać należy także sytuację, w której sąd odwoławczy zastąpi jedno ustalenie innymi. Reguła *ne peius* obejmuje każde ustalenie faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku. Będą to ustalenia dotyczące przedmiotowej strony czynu, a także jego strony podmiotowej (umyślność, nieumyślność, rodzaj zamiaru), motywu, pobudek, innych okoliczności wpływających na stopień winy i społecznej szkodliwości czynu oraz ustalenia dotyczące samego oskarżonego, jego właściwości i warunków osobistych, o których mowa w art. 53 § 2 k.k., jego zachowania przed popełnieniem przestępstwa i po jego popełnieniu.” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., II KK 327/14).

Uzasadnienie wyroku sądu I instancji przekonuje o tym, że okolicznościami, które zadecydowały o zastosowaniu wobec oskarżonego nadzwyczajnego złagodzenia kary były jedynie: dotychczasowa jego niekaralność oraz to, że nie doszło do wyrządzenia pokrzywdzonemu faktycznej szkody. W uznaniu sądu odwoławczego trudno uznać takie stanowisko sądu I instancji za wystraszającą argumentację uzasadniającą skorzystanie z instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary. Nie przesądzając ostatecznego jej wyniku, ocena zasadności skorzystania z nadzwyczajnego złagodzenia kary niewątpliwie poprzedzona winna być istotnymi dla jej prawidłowości dodatkowymi ustaleniami faktycznymi. Nadzwyczajne złagodzenie kary związane jest z zasadą jej indywidualizacji i ma charakter fakultatywny. Celem tej instytucji prawa karnego jest racjonalna polityka karania daleka od represji zbyt surowej z punktu widzenia osiągnięcia celów kary. Muszą zaistnieć takie okoliczności, które powodują, że nawet najniższa kara przewidziana za przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa. (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 09-05-2014, sygn.. akt II AKa 97/14). Zasada indywidualizacji kary natomiast, w powiązaniu z zasadą humanitaryzmu i szczegółowymi dyrektywami jej wymiaru, wymaga, aby w każdej sytuacji, na każdym etapie procedowania sądy orzekające uwzględniały indywidualne cechy i warunki osobiste sprawcy nie tylko w odniesieniu do okoliczności czynu, ale też oceniały je w aspekcie jego zachowania po popełnieniu przestępstwa, ze szczególnym uwzględnieniem tychże kryteriów w dacie wyrokowania (tak: Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 28 stycznia 2014 r. sygn.. akt II AKa 268/13).

Zważywszy choćby na to, że pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego w swojej apelacji powołuje się między innymi na to, że sąd I instancji nie uwzględnił tego, że wobec oskarżonego toczyły się inne postępowania karne, które, jak wynika z aktualnych danych o karalności okoliczności, przynajmniej w części zostały zakończone.

W tym stanie rzeczy koniecznym było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy w zakresie rozstrzygnięcia o karze wymierzonej za zbrodnię z art. 310 § 1 k.k. i in.

Sąd I instancji ponownie rozpoznający sprawę zobowiązany będzie do poczynienia wszystkich ustaleń faktycznych niezbędnych dla oceny zasadności skorzystania wobec oskarżonego w odniesieniu do przypisanego mu czynu z art. 310 § 1 k.k. i in. z instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary, w tym i te dotyczące jego zachowania się po popełnieniu przestępstwa. Celowym w tym zakresie będzie obok uwzględnienia danych o karalności, skorzystanie z wywiadu kuratora sądowego obrazującego aktualny tryb życia oskarżonego. Dopiero prawidłowo poczynione i uwzględnione okoliczności faktyczne w tym zakresie pozwolą sądowi I instancji na ocenę czy istnieją podstawy do zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary i określenia wymiaru tej kary.

S. S. P. G. M. Ś.